

Model jaarstukken gemeente 2017

versie 8 januari 2018

Dit is het Model jaarstukken gemeente van Deloitte. U kunt dit model gebruiken als basis voor de inrichting van de jaarstukken 2017 van uw gemeente in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de daarmee samenhangende uitingen (zoals notities) van de Commissie BBV.

Het auteursrecht op dit model berust bij Deloitte. Het is niet toegestaan dit model openbaar te maken of te verveelvoudigen.

Deloitte zal niet aansprakelijk worden gehouden voor eventuele onjuistheden en/of onvolledigheden in het model.

Deloitte heeft deze uitwerking voor de jaarstukken van een gemeente vervaardigd om u behulpzaam te zijn bij het samenstellen van de jaarstukken dan wel het toetsen of deze aan de bepalingen uit het BBV voldoen. Deze uitwerking is nadrukkelijk bedoeld als een model, dat dus lokaal verder moet worden ingevuld op basis van de eigen begrotingsgegevens en het lokale begrotingsbeleid.

De inrichting van de begroting en daarmee ook van de jaarstukken wordt – naast wat in het BBV is verwoord – ook beïnvloed door wat in de lokale verordeningen is vastgelegd. In de verordening ex artikel 212 Gemeentewet zijn bijvoorbeeld regels voor waardering en afschrijving van activa opgenomen. Maar ook in de andere verordeningen, raadsbesluiten en ook in de begroting zelf kunnen nadere voorschriften inzake de inrichting van de jaarstukken zijn opgenomen. Het aldaar bepaalde c.q. de uitwerking daarvan, mag uiteraard niet in strijd zijn met wat het BBV voorschrijft.

Inhoudsopgave

1. Model jaarverslag	3
1.1. Programmaverantwoording	3
1.1.1. Programmanaam/-nummer	3
1.1.2. Overzicht algemene dekkingsmiddelen	4
1.1.3. Overzicht overhead	5
1.1.4. Bedrag heffing vennootschapsbelasting	5
1.1.5. Onvoorzien	5
1.2. Paragrafen	6
1.2.1. Lokale heffingen	6
1.2.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	6
1.2.3. Onderhoud kapitaalgoederen	7
1.2.4. Financiering	7
1.2.5. Bedrijfsvoering	8
1.2.6. Verbonden partijen	9
1.2.7. Grondbeleid	9
2 Model jaarrekening	10
2.1 Balans 11	
2.2 Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar	15
2.3 Toelichtingen	16
2.3.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	16
2.3.2 Toelichting op de balans per 31 december	21
2.3.3 Toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over 2017	35
2.3.4 Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid	44
2.4 SiSa-bijlage bij de jaarrekening	46
2.5 Bijlage Taakvelden	46

1. Model jaarverslag

Het jaar 2017 was

Hierna wordt via de programmaverantwoording en de paragrafen verantwoording afgelegd over de realisatie van het bij de begroting 2017 voorgenomen beleid in het jaar 2017.

1.1. Programmaverantwoording

De programmaverantwoording bestaat ten minste uit (BBV artikel 25 lid 1):

- a. de verantwoording over de realisatie van de programma's
- b. het overzicht van de algemene dekkingsmiddelen
- c. het overzicht van de kosten van overhead
- d. het bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting
- e. een toelichting op het gebruik van het geraamde bedrag voor onvoorzien

De programmaverantwoording biedt per programma inzicht in (BBV artikel 25 lid 2):

- a. de mate waarin de doelstellingen zijn gerealiseerd ten minste toegelicht aan de hand van de bij ministeriële regeling vast te stellen beleidsindicatoren;
- b. de wijze waarop getracht is de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken (met op basis van BBV artikel 8 lid 3 aandacht voor de betrokkenheid hierbij van verbonden partijen);
- c. de gerealiseerde baten en lasten.

Per programma wordt een tabel opgenomen die gespiegeld dient te zijn aan het programmaplan, zoals opgenomen in de begroting van hetzelfde boekjaar.

1.1.1 Programmanaam/-nummer

Algemeen

De doelstelling van dit programma was

Dit is vertaald naar de volgende concrete doelstellingen en daarbij passende activiteiten:

Concrete doelstelling	Beleidsindicatoren	Raming	Realisatie
-----------------------	--------------------	--------	------------

Wat hebben we bereikt?

Hier worden de doelstellingen die in de beleidsbegroting zijn opgenomen geëvalueerd.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Hier wordt weergegeven welke activiteiten hebben plaatsgevonden in het afgesloten begrotingsjaar. Wederom analoog aan de corresponderende beleidsbegroting.

De betrokkenheid hierbij van verbonden partijen.

Wat heeft het gekost?

Per programma wordt het volgende overzicht¹ opgenomen:

	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging
Baten
Lasten
Saldo

De begrotingswijziging(en) en de oorzaak van het eventuele relevante verschil met de uiteindelijke realisatie kunnen hier nader worden toegelicht in samenhang met het hiervoor vermelde inzake de realisatie van de activiteiten.

Evaluatie rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid

Deze evaluatie kan natuurlijk ook onder de hiervoor genoemde paragrafen worden behandeld.

1.1.2 Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Ook in de programmaverantwoording moet het overzicht Algemene dekkingsmiddelen worden gegeven. Dit overzicht bevat ten minste een toelichting op de volgende onderwerpen:

- Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is
- Algemene uitkeringen
- Dividend
- Saldo van de financieringsfunctie
- Overige algemene dekkingsmiddelen

Per aandachtsgebied kan een nadere beschouwing inzake de realisatie van het beleid worden gegeven.

De financiële uitkomsten kunnen in het volgende overzicht worden gepresenteerd:

Algemene dekkingsmiddelen	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar ná wijziging	Raming begrotingsjaar vóór wijziging
Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is Algemene uitkeringen			
Dividend			
Saldo van de financieringsfunctie			
Overige algemene dekkingsmiddelen			
Totaal			

¹ Het opnemen van de realisatie van het voorgaande boekjaar in het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening is op grond van het BBV niet verplicht en blijft in dit model verder buiten beschouwing.

1.1.3 Overzicht overhead

In de programmaverantwoording wordt inzicht gegeven in het bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting.

Overzicht overhead	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar ná wijziging	Raming begrotingsjaar vóór wijziging
Overhead

Het overzicht kan nader gespecificeerd en toegelicht worden.

1.1.4 Bedrag heffing vennootschapsbelasting

In de programmaverantwoording wordt inzicht gegeven in het bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting.

Vennootschapsbelasting	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar ná wijziging	Raming begrotingsjaar vóór wijziging
Lasten vennootschapsbelasting

1.1.5 Onvoorzien

In de programmaverantwoording wordt inzicht gegeven in het gebruik van het geraamde bedrag voor onvoorzien. De post onvoorzien kan per programma zijn geraamd, maar kan ook als één post in de begroting zijn opgenomen. De aanwending van de post onvoorzien kan in elk geval per programma en voor de andere onderdelen van de programmaverantwoording zichtbaar worden gemaakt. Bijvoorbeeld in het volgende overzicht:

Gebruik onvoorzien	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar ná wijziging	Raming begrotingsjaar vóór wijziging
Programma 1
Programma 2
Programma etc.
...
Algemene dekkingsmiddelen
Kosten overhead
Heffing vennootschapsbelasting
Totaal onvoorzien

De (algemene) post onvoorzien vervalt doordat deze tussentijds wordt belast ten gunste van (de post onvoorzien van) een specifiek programma of ander onderdeel. Aan het einde van het begrotingsjaar vervalt een eventueel restant van de post(en) onvoorzien naar het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten (algemene dekkingsmiddelen).

In de kolom "realisatie begrotingsjaar" kan de vrijval van de posten onvoorzien per programma worden aangegeven. Indien geen post onvoorzien per programma wordt gehanteerd, kunnen deze regels vervallen.

1.2 Paragrafen

Artikel 26 BBV schrijft voor dat in het jaarverslag dezelfde paragrafen opgenomen moeten worden als die in de begroting opgenomen zijn. In dit hoofdstuk geven wij het kader aan waaraan de paragrafen minimaal dienen te voldoen. Volgens artikel 9 BBV zijn de volgende paragrafen verplicht tenzij het desbetreffende aspect niet aan de orde is:

1. Lokale heffingen
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid

1.2.1 Lokale heffingen

De paragraaf betreffende de lokale heffingen bevat op basis van artikel 10 BBV ten minste:

- a. De gerealiseerde inkomsten.
- b. Het gerealiseerde beleid ten aanzien van de lokale heffingen.
- c. Een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd.
- d. Een aanduiding van de lokale lastendruk.
- e. Een beschrijving van het gerealiseerde kwijtscheldingsbeleid.

1.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing dient op basis van artikel 11 BBV ten minste de volgende inhoud te bevatten:

- A. Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.
- B. Een inventarisatie van de risico's, waarvoor geen afdoende maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Hierbij dient bijvoorbeeld te worden gedacht aan risico's in het kader van organisatieontwikkelingen, rechtmatigheid, afgesloten contracten en het voldoen aan formele voorschriften met betrekking tot de uitvoering van regelingen door de gemeente.
- C. Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's en de realisatie van dit beleid. Aanbevolen wordt hierbij in te gaan op de middelen en mogelijkheden van de gemeente om risico's op te vangen en ook op de wijze waarop risico's worden beheerst, waaronder de processen en systemen waarmee de gemeente de risico's beheerst.
- D. Een kengetal voor de: 1a. netto schuldquote; 1b. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen; 2. solvabiliteitsratio; 3. grondexploitatie; 4. structurele exploitatieruimte; en 5. Belastingcapaciteit.
- E. Een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie.

Kengetallen	2016	Begroting 2017	2017
Netto schuldquote
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Solvabiliteitsrisico
Structurele exploitatieruimte
Grondexploitatie
Belastingcapaciteit

Een toelichting op de bepaling van de kengetallen is te vinden in de Regeling vaststelling wijze waarop kengetallen worden vastgesteld en opgenomen in begroting en jaarverslag provincies en gemeenten.

1.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen

De paragraaf onderhoud kapitaalgoederen bevat op basis van artikel 12 BBV ten minste de volgende kapitaalgoederen:

- Wegen
- Riolering
- Water
- Groen
- Gebouwen

In deze paragraaf dient inzicht te worden gegeven in de realisatie van het beleid ten aanzien van het onderhoud van kapitaalgoederen en de daaruit voortvloeiende financiële consequenties ten opzichte van de begroting. Het gaat hierbij tevens om het verlangde onderhoudsniveau, de (lange termijn) onderhoudsplanning voor alle belangrijke activa en het voorzieningenbeleid ter zake.

1.2.4 Financiering

In de paragraaf financiering dient op basis van artikel 13 BBV ten minste de realisatie van de beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille te worden opgenomen. Daarnaast dient deze paragraaf inzicht te geven in de rentelasten, het renteresultaat, de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend en de financieringsbehoefte.

Ingevolge artikel 4 van de Wet financiering decentrale overheden (fido) dient gelijktijdig met het jaarverslag gerapporteerd te worden over de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. De volgende tabellen kunnen hiervoor gebruikt worden:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,-)	Begroot	Werkelijk	Vershil	Analyse
Omvang kasgeldlimiet				
Toegestane kasgeldlimiet				
in procenten van de grondslag				
in een bedrag				
Omvang vlottende korte schuld				
Opgenomen gelden korter dan 1 jaar				
Schuld in rekening-courant				
Gestorte gelden door derden korter dan 1 jaar				
Overige geldleningen, niet zijnde vaste schuld				
Vlottende middelen				
Contante in kas				
Tegoeden in rekening-courant				
Overige uitstaande gelden korter dan 1 jaar				
Toets kasgeldlimiet				
Totaal netto-vlottende schuld (2-3)				
Toegestane kasgeldlimiet				
Ruimte (+) c.q. overschrijding (-)				
Basisgegevens renterisiconorm				
Renteherzieningen op leningen o/g				
Betaalde aflossingen				
Renterisico (1 + 2)				
Begrotingstotaal jaar T				
Het bij Min. Regeling vastgestelde %	20%	20%	20%	20%
Regeling				
Renterisiconorm				
(5a+5b/ 100)				
Toets renterisiconorm				
Ruimte (+) c.q. overschrijding (-)				

1.2.5 Bedrijfsvoering

In de paragraaf bedrijfsvoering dient op basis van artikel 14 BBV inzicht te worden gegeven in de stand van zaken en de realisatie van de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering. Hierbij kan worden gedacht aan bijvoorbeeld:

- Investeringsbeleid
- Organisatiestructuur
- Administratieve organisatie
- Informatisering en automatisering
- Kansen en bedreigingen
- Personeelsbeleid

1.2.6 Verbonden partijen

Een verbonden partij is een privaot- dan wel publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Een financieel belang is aanwezig wanneer een ter beschikking gesteld bedrag niet verhaalbaar is bij faillissement dan wel als financiële aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt (artikel 1 BBV). Een bestuurlijk belang is aanwezig indien er zeggenschap bestaat uit hoofde van stemrecht dan wel vertegenwoordiging in het bestuur van de organisatie.

De paragraaf verbonden partijen bevat ten minste:

- a. De algemene visie op - en de beleidsvoornemens en de beleidsrealisatie omtrent de verbonden partijen. Dat kan bijvoorbeeld gaan over de uitgangspunten die worden gehanteerd bij de vraag wanneer wel of wanneer er juist geen gebruik wordt gemaakt van verbonden partijen voor het realiseren van beleid en welk soort type rechtspersoon (privaot- of publiekrechtelijk) wordt gebruikt en voor welk doel.
- b. De lijst van verbonden partijen, die wordt onderverdeeld in:
 1. gemeenschappelijke regelingen;
 2. vennootschappen en coöperaties;
 3. stichtingen en verenigingen;
 4. overige verbonden partijen.

In de lijst van verbonden partijen wordt ten minste de volgende informatie opgenomen:

- a. De wijze waarop de gemeente een belang heeft in de verbonden partij en het openbaar belang dat op deze wijze behartigd wordt.
- b. Het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft aan het begin en de omvang aan het einde van het begrotingsjaar.
- c. De omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar.
- d. De omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar.
- e. De risico's, als bedoeld in artikel 11 lid 1b BBV (alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie) van de verbonden partij voor de financiële positie van de gemeente.

Als bij het opmaken van de jaarrekening niet alle gegevens omtrent de verbonden partijen bekend zijn, verdient het aanbeveling de realisatiecijfers van het vorige boekjaar én de raming voor het huidige boekjaar te vermelden.

1.2.7 Grondbeleid

De paragraaf grondbeleid bevat op basis van artikel 16 BBV ten minste:

- a. Een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting.
- b. Een aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert.
- c. Een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie.
- d. Een onderbouwing van de winstneming.
- e. De beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

De notitie Grondexploitaties 2016 meldt over deze paragraaf:

De presentatie van de te verwachten resultaten in de paragraaf grondbeleid dient te gebeuren tegen nominale waarde. Wanneer bij de berekening van de voorziening voor de verliesgevende grondexploitaties een andere waarderinggrondslag wordt gehanteerd (de contante waarde), dan moet het effect hiervan op de te verwachten resultaten voor zowel de negatieve als de positieve grondexploitaties worden toegelicht in de paragraaf grondbeleid.

2 Model jaarrekening

Het jaar 2017 was

Hierna wordt via de balans met toelichting en het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting de financiële verantwoording afgelegd over het in het jaar 2017 gerealiseerde beleid.

2.1 Balans

(posten met zowel per 31 december 2017 als 31 december 2016 een saldo € 0 en geen mutaties in 2016 en 2017 hoeven niet te worden vermeld)

Balans per 31 december

(bedragen x € 1.000,-)	31-12-2017	31-12-2016
ACTIVA		
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	Σ	Σ
- Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio		
- Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief		
- Bijdrage aan activa in eigendom van derden		
Materiële vaste activa	Σ	Σ
- Investerings met een economisch nut		
- Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven		
- Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut		
- In erfpacht		
Financiële vaste activa	Σ	Σ
- Kapitaalverstrekkingen aan:		
- deelnemingen		
- gemeenschappelijke regelingen		
- overige verbonden partijen		
- Leningen aan:		
- openbare lichamen		
- woningbouwcorporaties		
- deelnemingen		
- overige verbonden partijen		
- Overige langlopende leningen		
- Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd van één jaar of langer		
- Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier met een rentetypische looptijd van één jaar of langer		
- Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer		
Totaal vaste activa	Σ	Σ

Vlottende activa		
Vorraden	Σ	Σ
- Grond- en hulpstoffen		
- Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie		
- Gereed product en handelsgoederen		
- Vooruitbetalingen		
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	Σ	Σ
- Vorderingen op openbare lichamen		
- Verstrekte kasgeldleningen aan openbare lichamen		
- Overige verstrekte kasgeldleningen		
- Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		
- Rekening-courantverhouding met het Rijk		
- Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen		
- Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		
- Overige vorderingen		
- Overige uitzettingen		
Liquide middelen	Σ	Σ
- Kassaldi		
- Banksaldi		
Overlopende activa	Σ	Σ
- De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel uitgesplitst naar de nog te ontvangen bedragen van:		
- Europese overheidslichamen		
- Het Rijk		
- Overige Nederlandse overheidslichamen		
- Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen		
Totaal vlottende activa	Σ	Σ
Totaal generaal	Σ	Σ
Recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969	0	0

(bedragen x € 1.000,-)	31-12-2017		31-12-2016	
PASSIVA				
Vaste passiva				
Eigen vermogen		Σ		Σ
- Algemene reserve				
- Bestemmingsreserves				
- Gerealiseerde resultaat				
Vorzieningen		Σ		Σ
- Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's				
- Voorzieningen ter egalisering van kosten				
- Voorzieningen voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven				
- Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is				
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer		Σ		Σ
- Obligatieleningen				
- Onderhandse leningen van:				
1. binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen				
2. binnenlandse banken en overige financiële instellingen				
3. binnenlandse bedrijven				
4. openbare lichamen				
5. overige binnenlandse sectoren				
6. buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren				
- Door derden belegde gelden				
- Waarborgsommen				
- Overige leningen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer				
Totaal vaste passiva		Σ		Σ

Vlottende passiva		
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	Σ	Σ
- Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen		
- Overige kasgeldleningen		
- Banksaldi		
- Overige schulden		
Overlopende passiva		
- Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	Σ	Σ
- de van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van:		
- Europese overheidslichamen		
- Het Rijk		
- Overige Nederlandse overheidslichamen		
- Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen.		
Totaal vlottende passiva	Σ	Σ
Totaal generaal	Σ	Σ
Gewaarborgde geldleningen	0	0
Garantstellingen	0	0

2.2 Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Omschrijving programma	Raming begrotingsjaar vóór wijziging			Raming begrotingsjaar ná wijziging			Realisatie begrotingsjaar		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Programma 1									
Programma 2									
Enzovoorts									
Subtotaal programma's
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:									
Lokale heffingen									
Algemene uitkeringen									
Dividend									
Saldo Financieringsfunctie									
Overige algemene dekkingsmiddelen									
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen
Gerealiseerde kosten Overhead									
Vennootschapsbelasting									
Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten
Toevoeging/onttrekking aan reserves:									
Programma 1									
Programma 2									
Enzovoorts...									
Subtotaal mutaties reserves
Gerealiseerde resultaat

2.3 Toelichtingen

2.3.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad op d.d. (...) de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

Met betrekking tot de verwerking van de algemene uitkering heeft de commissie BBV een stellige uitspraak gedaan. Deze uitspraak houdt in dat in de jaarrekening de algemene uitkering wordt opgenomen conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling, die doorgaans is opgenomen in de september circulaire van het boekjaar.

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid 2017 van de commissie BBV het volgende. Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMO-administratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende verlofaanspraken.

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld door reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden.

Facultatief: Financiële instrumenten zijn als volgt gewaardeerd: (invulling afhankelijk van de aard van het instrument dat wordt gehanteerd).

Toelichting stelselwijziging(en): Stelselwijzigingen worden in dit onderdeel Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling toegelicht. Dit geldt ook voor wijziging als gevolg van aanpassingen van het BBV of als gevolg van stellige uitspraken of aanbevelingen van de commissie BBV. Voor de jaarrekening 2017 is het in ieder geval relevant om de wijziging in de waardering van investeringen met maatschappelijk nut in de openbare ruimte vanaf 2017 toe te lichten.

Balans

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Algemeen

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Eventuele van derden verkregen specifieke investeringsbijdragen worden in mindering gebracht op het geactiveerde bedrag ([artikel 62 lid 2 BBV](#)). Hierbij wordt de verkregen bijdrage als bate te worden verantwoord.

Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio

Afsluitkosten van opgenomen geldleningen worden afgeschreven gedurende de restant looptijd van de betrokken geldlening.

Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief

De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in 5 jaar afgeschreven. De afschrijving van de geactiveerde kosten van onderzoek en ontwikkeling vangt aan bij ingebruikneming van het gerelateerde materiële vaste actief.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden

Bijdragen aan activa van derden worden conform het raadsbesluit d.d. xxx geactiveerd als ze individueel een bedrag van € xx te boven gaan. Dergelijke geactiveerde bijdragen zijn gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Materiële vaste activa

Algemeen

Activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts worden opgenomen een redelijk

deel van de indirecte kosten en de rente over het tijdvak die aan de vervaardiging van het actief worden toegerekend; in dat geval vermeldt de toelichting dat deze kosten worden geactiveerd.

Investerings met economisch nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht.

Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren:

Gronden en terreinen	n.v.t.
Woonruimten	40
Bedrijfsgebouwen	40
Vervoermiddelen	5
Machines, apparaten en installaties	10
Overige materiële vaste activa	5 (inventarissen)
	3 (automatisering)

Let op: de genoemde afschrijvingstermijnen zijn indicatief bedoeld. De werkelijke gebruiksduurverwachting zal per actief moeten worden beoordeeld (en zo nodig bijgesteld). De systematiek van afschrijven (lineair, annuïtair e.d.) is vrij.

Strategische gronden, voorheen Niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) onder Materiële vaste activa (opnemen als gebruik wordt gemaakt van de overgangsbepaling):

Conform de notitie grondexploitaties 2016 van de commissie BBV zijn NIEGG en bouwgronden in exploitatie (BIE) die per 1 januari 2016 uit exploitatie zijn genomen, op basis van een overgangsbepaling tegen de boekwaarde per 1 januari 2016 (ingangdatum Wijzigingsbesluit) geherrubriceerd naar de materiële vaste activa. Deze overgangsbepaling heeft een looptijd van 4 jaar. Uiterlijk 31 december 2019 zal een toets plaatsvinden op de marktwaarde van deze gronden tegen de geldende bestemming op het moment van de marktwaardetoets. Wordt daarbij een duurzame waardevermindering vastgesteld, dan zal dat uiterlijk 31 december 2019 leiden tot een afwaardering van deze gronden.

Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Wanneer investeringen grotendeels of meer worden gedaan voor riolering, het inzamelen van huishoudelijk afval of andere alsook voor rechten die op grond van art. 229 lid 1 a en b Gemeentewet worden geheven, dan worden deze investeringen op de balans opgenomen in een aparte categorie: de investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.

Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Investerings met een maatschappelijk nut worden, evenals investeringen met een economisch nut, geactiveerd en over de verwachte toekomstige gebruiksduur afgeschreven. De verplichting om alle investeringen te activeren volgens de nieuwe methode geldt alleen voor investeringen die vanaf het begrotingsjaar 2017 worden gedaan.

Door de invoering van de nieuwe systematiek blijven verschillen bestaan in de wijze waarop mag worden afgeschreven op investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut die vóór het begrotingsjaar 2017 zijn gedaan. Om inzicht te geven in het deel van de activa dat wel vergelijkbaar is qua systematiek is in het verloopoverzicht in de toelichting op de balans aangegeven welk bedrag volgens de nieuwe systematiek is verantwoord en welk deel volgens een andere systematiek.

In erfpacht uitgegeven gronden

Voor in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde. Eventuele afkoopsommen voor voortdurende contracten zijn verwerkt onder de langlopende schulden en vervallen naar rato van afkoopperiode vrij te gunste van het resultaat.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen, (overige) leningen u/g en (overige) uitzettingen zijn – tenzij hierna anders is vermeld – opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering gelukkig niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs.

De obligatieportefeuille is gewaardeerd tegen de verwachte aflossingswaarde. Het verschil met de destijds betaalde verkrijgingsprijs is als transitorische (rente)post in de balans opgenomen. Dit verschil wordt in het resultaat opgenomen in de (gemiddeld) resterende looptijd tot aflossing/uitloting.

Van een deelneming is krachtens artikel 1 lid d BBV sprake als de gemeente participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

Vlottende activa

Voorraden

Grond en hulpstoffen

Grond- en hulpstoffen zijn opgenomen tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Wanneer de marktwaarde lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, wordt afgewaardeerd naar deze lagere marktwaarde.

Onderhanden werk, gronden in exploitatie

De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken) alsmede de rentekosten berekend zoals voorgeschreven in het BBV en de administratie- en beheerskosten.

Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.

Gereed product

Gerede producten worden gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich vooral voor indien voorraden incourant worden. De kostprijs bestaat uit de verrekenprijzen van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste passiva

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders is echter tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd. De onderhoudsegalisatievoorzieningen stelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid ter zake nader uiteengezet.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Verplichting voortvloeiend uit leasing

De waardering van de verplichting uit hoofde van de financial leasing van de vervoermiddelen vindt plaats tegen de contante waarde van de contractueel verschuldigde leasetermijnen.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en Garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten de balansstelling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

2.3.2 Toelichting op de balans per 31 december

(bedragen x € 1.000)

Activa

Vaste activa

Immateriële vaste activa

De post immateriële vaste activa wordt onderscheiden in:

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief
Bijdragen aan activa in eigendom van derden
Totaal

Het hierna opgenomen overzicht geeft het verloop weer van de immateriële vaste activa gedurende het jaar 2017:

	Boek- waarde 31-12- 2016	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Bijdragen van derden	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2017
Kosten afsluiten geldleningen, agio/disagio
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief
Bijdragen aan activa in eigendom van derden
Totaal

De belangrijkste investeringen staan in het hierna opgenomen overzicht vermeld. Per investering staat het ter beschikking gestelde krediet aangegeven, het in 2017 daadwerkelijk bestede bedrag en het totaalbedrag dat tot en met 2017 ten laste van het krediet is gebracht.

	Beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed in 2017	Cumulatief besteed t/m 2017
Investering 1
Investering 2
Investering 3
Totaal

(Facultatief: Eventuele nadere toelichting op deze investeringen en/of eventuele overschrijdingen)

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Investeringen met een economisch nut
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven
Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut
In erfpacht uitgegeven gronden
Totaal

De Investeringen met een economisch nut kunnen als volgt worden onderverdeeld:

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Gronden en terreinen
Woonruimten
Bedrijfsgebouwen
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken
Vervoermiddelen
Machines, apparaten en installaties
Overige materiële vaste activa
Totaal

Het hierna opgenomen overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de overige investeringen met een economisch nut weer:

	Boek- waarde 31-12- 2016	Investe- ringen	Des- investe- ringen	Afschrij- vingen	Bij- dragen van derden	Afwaar- deringen	Boek- waarde 31-12- 2017
Gronden en terreinen
Woon-ruimten
Bedrijfsgebouwen
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken
Vervoermiddelen
Machines, apparaten en installaties
Overige materiële vaste activa
Totaal

Onder bijdragen van derden zijn de bijdragen van derden opgenomen die direct gerelateerd zijn aan de investering. Onder de afwaarderingen staan de afwaarderingen vermeld wegens duurzame waardeverminderingen.

De strategische gronden die in de jaarrekening 2015 (of 2016) zijn overgezet van de niet in exploitatie genomen gronden naar de materiële vaste activa, dienen gedurende de duur van de overgangsregeling (tot en met 2019) apart te worden toegelicht in de toelichting op de materiële vaste activa.

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen staan in het hierna opgenomen overzicht vermeld.

	Beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed in 2017	Cumulatief besteed t/m 2017
Investering 1
Investering 2
Investering 3
Totaal

(Facultatief: Eventuele nadere toelichting op deze investeringen en/of eventuele overschrijdingen)

De investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven kunnen als volgt worden onderverdeeld:

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Gronden en terreinen
Woonruimten
Bedrijfsgebouwen
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken
Vervoermiddelen
Machines, apparaten en installaties
Overige materiële vaste activa
Totaal

Het hierna opgenomen overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven weer:

	Boek- waarde 31-12- 2016	Inves- teringen	Des- inves- teringen	Afschrij- vingen	Bij- dragen van derden	Afwaar- derin- gen	Boek- waarde 31-12- 2017
Gronden en terreinen
Woonruimten
Bedrijfsgebouwen
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken
Vervoermiddelen
Machines, apparaten en installaties
Overige materiële vaste activa
Totaal

Onder bijdragen van derden zijn de bijdragen van derden opgenomen die direct gerelateerd zijn aan de investering. Onder de afwaarderingen staan de afwaarderingen vermeld wegens duurzame waardeverminderingen.

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen staan in het hierna opgenomen overzicht vermeld.

	Beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed in 2017	Cumulatief besteed t/m 2017
Investering 1
Investering 2
Investering 3
Totaal

(Facultatief: Eventuele nadere toelichting op deze investeringen en/of eventuele overschrijdingen)

De investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut kunnen als volgt worden onderverdeeld:

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Gronden en terreinen
Woonruimten
Bedrijfsgebouwen
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken
Vervoermiddelen
Machines, apparaten en installaties
Overige materiële vaste activa
Totaal

Om inzicht te geven in het deel van de activa dat wel vergelijkbaar is qua systematiek wordt in het verloopoverzicht een scheiding aangebracht tussen welk bedrag volgens de nieuwe systematiek is verantwoord en welk deel volgens een andere systematiek. De boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut had het volgende verloop:

	Boekwaarde 31-12-2016	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2017
Maatschappelijk nut vóór 2017							
Gronden en terreinen
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken
Overige materiële vaste activa
Subtotaal
Maatschappelijk nut vanaf 2017
Gronden en terreinen

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken
Overige materiële vaste activa
Subtotaal
Totaal

Onder bijdragen van derden zijn de bijdragen van derden opgenomen die direct gerelateerd zijn aan het betrokken actief. Onder de afwaarderingen staan de afwaarderingen vermeld wegens duurzame waardeverminderingen.

De aard en de omvang van de waardeverminderingen dient te worden toegelicht.

Financiële vaste activa

Het verloop van de financiële vaste activa gedurende het jaar 2017 wordt in het hierna opgenomen overzicht weergegeven:

	Boek- waarde 31-12- 2016	Inves- terin- gen	Des- inves- teringen	Afschrij- vingen/ afos- singen	Afwaar- derin- gen	Boek- waarde 31-12- 2017
Kapitaalverstrekkingen aan:						
- deelnemingen
- gemeenschappelijke regelingen
- overige verbonden partijen
Leningen aan:						
- openbare lichamen
- woningbouwcorporaties
- deelnemingen
- overige verbonden partijen
Overige langlopende leningen
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met rentetypische looptijd > 1 jaar
Uitzettingen in vorm van Nederlandse schuld papier met een looptijd > 1 jaar
Overige uitzettingen met een looptijd > 1 jaar
Totaal

VLOTTENDE ACTIVA

Vorraden

De in de balans opgenomen voorraden worden uitgesplitst naar de volgende categorieën:

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Grond- en hulpstoffen
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie
Gereed product en handelsgoederen
Vooruitbetalingen
Totaal

Van de bouwgronden in exploitatie kan van het verloop in 2017 het volgende overzicht worden weergegeven:

	Boekwaarde 31-12-2016	Investe- ringen	Opbreng- sten	Winst- uitname	Boekwaarde 31-12-2017	Voorzijing verlieslatend complex	Balans- waarde 31-12- 2017
Complex A
Complex B
Complex C
Totaal

	Boekwaarde 31-12-2017	Geraamde nog te maken kosten	Geraamde nog te realiseren opbrengsten	Geraamd eindresultaat (nominale waarde)	Geraamd eindresultaat (contante waarde)
Complex A
Complex B
Complex C
Totaal

Bovenstaande toelichting moet in ieder geval voor het totaal van de bouwgronden in exploitatie worden opgenomen; een toelichting per complex of een toelichting per categorie (bijvoorbeeld woningbouw en bedrijventerreinen) is optioneel. Het toelichten van het geraamde eindresultaat op basis van contante waarde is verplicht als de contante waarde wordt gehanteerd voor de berekening van de voorziening voor verliesgevende grondexploitaties. De presentatie van de te verwachten resultaten in de paragraaf grondbeleid dient te gebeuren tegen nominale waarde. Wanneer bij de berekening van de voorziening voor de verliesgevende grondexploitaties een andere waarderingsgrondslag wordt gehanteerd (de contante waarde), dan moet het effect hiervan op de te verwachten resultaten voor zowel de negatieve als de positieve grondexploitaties worden toegelicht in de paragraaf grondbeleid.

Het geraamde eindresultaat moet worden toegelicht door in te gaan op de berekeningswijze die hiervoor is gehanteerd met een onderbouwing en de aannames die eraan ten grondslag liggen.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden:

	Boekwaarde 31-12-2017	Voorziening oninbaarheid	Balans- waarde 31-12- 2017	Balans- waarde 31-12- 2016
Vorderingen op openbare lichamen
Verstrekte kasgeldleningen aan openbare lichamen als bedoeld in artikel 1a van de WFDO
Overige verstrekte kasgeldleningen
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met rentetypische looptijd <1 jaar
Rekening-courantverhouding met het Rijk
Rekening-courant verhoudingen met niet-financiële instellingen
Uitzettingen in vorm van Nederlandse schuld papier met rentetypische looptijd <1jaar
Overige vorderingen
Overige uitzettingen
Totaal

De aard en omvang van de aangebrachte dan wel geraamde waardeverminderingen van de leningen en vorderingen, bedoeld in artikel 63, achtste lid, van de vaste activa, bedoeld in artikel 65, eerste lid, en van de deelnemingen en voorraden, bedoeld in artikel 65, tweede lid, worden in de toelichting op de balans opgenomen.

In de toelichting op de balans wordt vermeld:

- Het drempelbedrag voor het begrotingsjaar waarover verantwoording wordt afgelegd.
- Voor ieder kwartaal van dat jaar, het bedrag aan middelen, bedoeld in [artikel 2, vierde lid, van de Wet financiering decentrale overheden](#), dat in het kader van het drempelbedrag door de provincie onderscheidenlijk de gemeente buiten 's Rijks schatkist is aangehouden.

	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Op dagbasis buiten 's Rijks schatkist gehouden middelen
Drempelbedrag
Ruimte onder drempelbedrag
Overschrijding van het drempelbedrag

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Kassaldi
Banksaldi
Totaal

Overlopende activa

De post overlopende activa kan als volgt onderscheiden worden:

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
- De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel
- Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen
Totaal

De in de balans opgenomen van EU, Rijk en provincies nog te ontvangen voorschotbedragen die zijn ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Saldo 31-12-2016	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2017
<i>EU:</i>				
Specifieke uitkering 1				
Specifieke uitkering 2				
<i>Rijk:</i>				
Specifieke uitkering 3				
Specifieke uitkering 4				
<i>Provincie:</i>				
Specifieke uitkering 5				
Specifieke uitkering 6				
Totaal				

Recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969.

	Saldo 31-12-2016	Af	Bij	Saldo 31-12-2017
--	------------------	----	-----	------------------

Toelichting op totstandkoming en eventuele schattingen

VASTE PASSIVA

Eigen vermogen

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten:

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Algemene reserve
Bestemmingsreserves
Gerealiseerde resultaat
Totaal

Het verloop in 2017 wordt in het hierna opgenomen overzicht per reserve weergegeven:

	Boekwaarde 31-12-2016	Toevoe- ging	Onttrek- king	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Vermindering ter dekking van afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2017
Reserve A
Reserve B
Reserve C
Etc.						
Totaal

Onder "Bestemming resultaat" staan de toevoegingen of onttrekkingen vermeld uit hoofde van de bestemming van het resultaat van het voorgaande boekjaar. Onder de afschrijvingen staan de verminderingen vermeld in verband met afschrijvingen op activa waarvoor een specifieke bestemmingsreserve is gevormd.

De aard en de reden van iedere reserve dient vervolgens per reserve te worden toegelicht evenals de mutaties die hebben plaatsgevonden. Desgewenst kunnen de mutaties daarbij worden afgezet tegen de ramingen ter zake.

Bijvoorbeeld: De volgende reserves zijn bestemd ter dekking van de investeringen:

- Reserve A voor € XXXX ter dekking van investering A ad € XXX
- Reserve B voor € XXXX ter dekking van investering B ad € XXX

Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen in 2016 wordt in het hierna opgenomen overzicht weergegeven:

Vorzieningen	Boekwaarde 31-12-2016	Toevoe- ging	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde 31-12-2017
<i>Voor verplichtingen, verliezen en risico's (BBV art. 44.1a en 1b):</i>					
Voorziening A
Voorziening B
<i>Ter egalisering van kosten (BBV art. 44.1c):</i>					
Voorziening C
<i>Voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven (BBV art. 44.1d):</i>					
Voorziening D
<i>Voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is (BBV art. 44.2):</i>					
Voorziening E
Etc.					
Totaal

In de kolom "Vrijval" zijn de bedragen opgenomen welke ten gunste van de rekening van baten en lasten zijn vrijgevallen. Alle aanwendingen van de voorzieningen zijn rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht.

De aard en de reden van iedere voorziening dient vervolgens per voorziening te worden toegelicht evenals de mutaties die hebben plaatsgevonden. Desgewenst kunnen de mutaties daarbij worden afgezet tegen de ramingen ter zake.

Inherent aan schattingen is dat de werkelijke uitkomsten altijd in meer of mindere mate onzeker zijn. Het is daarom belangrijk om in de toelichting op de voorzieningen zoveel mogelijk gekwantificeerd te vermelden op grond van welke uitgangspunten de voorzieningen zijn berekend en welke onzekerheden hierop van toepassing zijn.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

De onderverdeling van de in de balans opgenomen vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar is als volgt:

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Obligatieleningen
Onderhandse leningen		
- binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen
- binnenlandse bedrijven
- openbare lichamen
- overige binnenlandse sectoren
- buitenlandse instellingen
Door derden belegde gelden
Waarborgsommen		
Overige leningen
Totaal

In het hierna opgenomen overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar over het jaar 2017:

	Saldo 31-12-2016	Vermeer- deringen	Aflossingen	Saldo 31-12-2017
Obligatieleningen
Onderhandse leningen
Door derden belegde gelden				
Waarborgsommen				
Overige leningen
Totaal

De totale rentelast voor het jaar 2017 met betrekking tot de vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar bedraagt € xxxxx.

VLOTTENDE PASSIVA

Onder de vlottende passiva zijn opgenomen:

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
Overlopende passiva
Totaal

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De in de balans opgenomen netto-vlottende schulden kunnen als volgt gespecificeerd worden:

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden
Overige kasgeldleningen
Banksaldi
Overige schulden
Totaal

Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
- Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume
- De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren
- Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen
Totaal

De in de balans opgenomen van EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Saldo 31-12-2016	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen of de terugbetalingen	Saldo 31-12-2017
<i>EU:</i>				
Specifieke uitkering 1				
<i>Rijk:</i>				
Specifieke uitkering 2				
Specifieke uitkering 3				
<i>Provincie:</i>				
Specifieke uitkering 4				
Specifieke uitkering 5				
Totaal				

Waarborgen en garanties

Het in de balans opgenomen bedrag voor verstrekte waarborgen aan natuurlijke en rechtspersonen kan als volgt naar de aard van de geldlening gespecificeerd worden:

	Aard/omschrijving	Oorspronkelijk bedrag	Percentage borgstelling	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Categorie A
Categorie B
Categorie C
Etc.					
Totaal

Het in de balans opgenomen bedrag voor verstrekte garanties bestaat uit de volgende garantstellingen:

	Omschrijving	Garantiebedrag per 31-12-2017
Organisatie A
Organisatie B		
Organisatie C		
Organisatie D
Totaal

In 2017 is voor een bedrag van € xxx daadwerkelijk betaald uit hoofde van aanspraken op de verleende borg- en garantstellingen.

Langlopende financiële verplichtingen

De gemeente is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende, financiële verplichtingen. Hierna volgt een opsomming van de belangrijkste van deze verplichtingen:

- a. Huurovereenkomsten.
- b. Operational leasecontracten.
- c. Wethouderspensioenen: Naar verwachting zullen gemeenten op termijn de verplichtingen inzake wethouderspensioenen overdragen aan een verzekeraar. Indien de gemeente niet voor alle zittende en gewezen wethouders een voorziening heeft getroffen, is sprake van een niet uit de balans blijkende verplichting ter grootte van het bedrag dat de gemeente t.z.t. zal moeten overdragen aan de verzekeraar minus het bedrag aan voorzieningen. De omvang van de verplichting is nog niet te bepalen; dit is mede afhankelijk van het moment van overdracht, de afspraken ter zake (zoals rente%), etc.
- d.

Het BBV spreekt alleen over niet uit de balans blijkende financiële verplichtingen. Voor het inzicht dat de jaarrekening dient te geven, kan het wenselijk of noodzakelijk zijn om ook belangrijke niet uit de balans blijkende financiële rechten te vermelden. Een voorbeeld hiervan is een meerjarig subsidie.

Financiële derivaten

Indien de gemeente financiële derivaten hanteert, wordt per derivaat vermeld:

- a. De naam en rating van de financiële onderneming waarbij het derivaat is afgesloten.
- b. Het type en de belangrijkste kenmerken van het derivaat en de hoogte en de looptijd van de financieringsbehoefte waaraan het derivaat kan worden toegerekend.
- c. In het geval van een niet-effectieve positie, als bedoeld in artikel 1, eerste lid, onderdeel k van het BBV, in welk opzicht daarvan sprake is, de maatregelen die zijn genomen om die positie ongedaan te maken en de termijn die daarvoor naar verwachting nodig is.

2.3.3 Toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over 2017

De toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening bevat ten minste:

- a. Voor alle onderdelen van artikel 27, eerste lid, een analyse van de afwijkingen tussen de begroting na wijziging en de jaarstukken.
- b. Een overzicht van de aanwending van het bedrag voor onvoorzien.
- c. Een overzicht van de incidentele baten en lasten per programma, waarbij per programma ten minste de belangrijkste posten afzonderlijk worden gespecificeerd en de overige posten als een totaalbedrag kunnen worden opgenomen.
- d. Een overzicht van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.
- e. De informatie, bedoeld in de artikelen 4.1, eerste en tweede lid, en 4.2, eerste tot en met derde lid van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector.

Belangrijke verschillen tussen de realisatie en de begroting na wijziging moeten systematisch worden toegelicht voor ieder afzonderlijk onderdeel van het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening.

Programma 1

Hier wordt per programma de financiële uiteenzetting weergegeven analoog aan het overzicht van baten en lasten, zoals dat is opgenomen in de financiële begroting van het desbetreffende jaar.

Per programma wordt het navolgende overzicht opgenomen. Uitgangspunt in dit voorbeeld is eenvoudigheidshalve een programma zonder "prioriteiten"-ramingen. Als die er wel zijn, dienen die afzonderlijk zichtbaar te worden gemaakt. Dat kan door bijvoorbeeld de bovenste drie regels van het hierna opgenomen schema onder elkaar te herhalen voor de afzonderlijke budgetonderdelen.

	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Incidenteel gerealiseerd in het boekjaar
Baten
Lasten
Saldo
Onvoorzien ²
Totaal saldo van baten en lasten
Toevoeging/onttrekking aan reserves
Gerealiseerde resultaat

De belangrijkste verschillen tussen de realisatie en de raming na wijziging zijn:

Algemene dekkingsmiddelen

Lokale heffingen

De gemeente x kent de volgende niet-bestedingsgebonden gemeentelijke heffingen:

	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Incidenteel gerealiseerd in het boekjaar
Onroerende zaakbelasting
Hondenbelasting
Toeristenbelasting
Forensenbelasting
Reclamebelasting
Precariobelasting
Etc.
Totaal

De belangrijkste verschillen tussen de realisatie en de raming na wijziging zijn:

-
-

² Onvoorzien mag per programma worden toegerekend, maar kan ook als één bedrag in de begroting zijn opgenomen.

Algemene uitkeringen

De verantwoorde algemene uitkeringen uit het Gemeentefonds zijn gebaseerd op de ten tijde van het opstellen van de jaarrekening bekende informatie.

De belangrijkste ontwikkelingen sinds de vaststelling van de laatste raming voor het boekjaar waren:

- De vrijval van de behoedzaamheidsreserve ad € xx.
- Afrekeningen over voorgaande jaren, te weten:
 - 201y
 - 201z

Dividend

Verantwoord zijn de navolgende dividenden:

	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Incidenteel gerealiseerd in het boekjaar
Bank Nederlandse gemeenten
Nutsbedrijf X
Etc.
Totaal

Saldo financieringsfunctie

	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Realisatie vorig begrotingsjaar
Baten
Lasten

Ter toelichting wordt het volgende vermeld:

Overige algemene dekkingsmiddelen

De gemeente rekent rentelasten aan de diverse programma's toe, zodat die programma's een integraal beeld geven van de kosten die met de uitvoering gemoeid zijn. Daarbij wordt ook rente gecalculeerd over het werkzame eigen vermogen van de gemeente. Aangezien de gecalculeerde rente over het eigen vermogen niet daadwerkelijk betaald hoeft te worden, vloeit deze terug in de gemeentelijke baten. De rente over de vrije componenten van het eigen vermogen wordt daarbij als algemeen dekkingsmiddel verantwoord.

Kosten overhead

	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Realisatie vorig begrotingsjaar
Baten
Lasten

Heffing vennootschapsbelasting

	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Realisatie vorig begrotingsjaar
Verschuldigde belasting over het boekjaar
Verrekend recht verliescompensatie
Lasten

Onvoorzien

In de primitieve begroting is in het programma een post voor onvoorziene uitgaven opgenomen ad € xxx. De raming van deze post is gebaseerd op een bedrag van € xxx per inwoner. In het begrotingsjaar zijn de volgende begrotingswijzigingen ten laste van de onvoorziene uitgaven gebracht:

Onderwerp	Begrotingswijziging in raadsvergadering d.d.	Bedrag

Totaal

Bij deze begrotingswijzigingen wordt de volgende toelichting gegeven:

Een andere analyse van de aanwending van de post onvoorzien is die per programma, bijvoorbeeld als volgt:

Gebruik onvoorzien	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar ná wijziging	Raming begrotingsjaar vóór wijziging
Programma 1
Programma 2
Programma etc.

Algemene dekkingsmiddelen
Totaal onvoorzien

Overzicht incidentele baten en lasten

Hiervoor is reeds op diverse plaatsen via een kolom "incidenteel gerealiseerd in het boekjaar" aangegeven dat er sprake was van incidentele baten en lasten. Door de hierna opgenomen vergelijking van de realisatie van de incidentele baten en lasten met de begrotingscijfers ontstaat een (totaal)inzicht in de feitelijke afwijking van wat werd begroot en ook in wat alsnog – na einde van het begrotingsjaar - bij het opstellen en analyseren van de jaarrekeningcijfers als een incidentele bate dan wel last is signaleerd.

Incidentele baten	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar ná wijziging	Raming begrotingsjaar vóór wijziging
Programma 1
Programma 2
Programma etc.

Algemene dekkingsmiddelen
Totaal incidentele baten

Hierbij wordt de volgende toelichting gegeven:

Incidentele lasten	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar ná wijziging	Raming begrotingsjaar vóór wijziging
Programma 1
Programma 2
Programma etc.

Algemene dekkingsmiddelen
Totaal incidentele lasten

Hierbij wordt de volgende toelichting gegeven:

Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves:

Toevoeging aan de reserves	Raming begrotingsjaar ná wijziging	Waarvan structureel	Realisatie begrotingsjaar	Waarvan structureel
Programma 1
Programma 2
Programma etc.

Totaal

Hierbij wordt de volgende toelichting gegeven:

Onttrekking aan de reserves	Raming begrotingsjaar ná wijziging	Waarvan structureel	Realisatie begrotingsjaar	Waarvan structureel
Programma 1
Programma 2
Programma etc.

Totaal

Hierbij wordt de volgende toelichting gegeven:

Informatie Wet normering topinkomens (WNT)

De WNT-verantwoording die moet worden opgenomen in de toelichting op het overzicht van baten en lasten moet worden opgesteld in overeenstemming met de artikelen 5, 5a, 5b, 5c, 5d en 5e van de Uitvoeringsregeling WNT zoals die op 1 januari 2018 luidt. Op www.topinkomens.nl is een Verantwoordingsmodel WNT 2017 opgenomen. Onderstaande modellen zijn ontleend aan het verantwoordingsmodel. Voor een volledig model inclusief toelichtingen verwijzen wij naar het Verantwoordingsmodel WNT 2017.

Van elke topfunctionaris (volgens de WNT: gemeentesecretaris en griffier) en van elke gewezen topfunctionaris moet de bezoldiging worden vermeld, ook als het bezoldigingsmaximum niet is overschreden. Bij de verantwoording in de jaarrekening kan gebruik worden gemaakt van onderstaande twee modellen.

Het model onder 1a heeft betrekking op leidinggevende (gewezen) topfunctionarissen met dienstbetrekking en op leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13^e maand van functievervulling. Voor deze topfunctionarissen is het algemene bezoldigingsmaximum (voor 2017: € 181.000) van toepassing. Het model onder 1b heeft betrekking op leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12. In de eerste 12 maanden van functievervulling bestaat een specifieke normering en vereist de WNT specifieke verantwoording. Om deze reden is voor deze topfunctionarissen een afzonderlijk model opgenomen.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. *Leidinggevende topfunctionarissen, gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13^e maand van de functievervulling*

bedragen x € 1	[NAAM Griffier]	[NAAM gemeentesecretaris]	[NAAM...]
Functiegegevens	[FUNCTIE]	[FUNCTIE]	[FUNCTIE]
Aanvang en einde functievervulling in 2017	[dd/mm] – [dd/mm]	[dd/mm] – [dd/mm]	[dd/mm] – [dd/mm]
Deeltijdfactor in fte	[0 - 1,0]	[0 - 1,0]	[0 - 1,0]
Gewezen topfunctionaris?	[ja/nee]	[ja/nee]	[ja/nee]
(Fictieve) dienstbetrekking?	[ja/nee]	[ja/nee]	[ja/nee]
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	[BEDRAG]	[BEDRAG]	[BEDRAG]
Beloningen betaalbaar op termijn	[BEDRAG]	[BEDRAG]	[BEDRAG]
<i>Subtotaal</i>	<i>[SOM]</i>	<i>[SOM]</i>	<i>[SOM]</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	[INVULLEN]	[INVULLEN]	[INVULLEN]
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t. / [BEDRAG]	N.v.t. / [BEDRAG]	N.v.t. / [BEDRAG]
Totale bezoldiging	[SOM]	[SOM]	[SOM]
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t. / [INVULLEN]	N.v.t. / [INVULLEN]	N.v.t. / [INVULLEN]
Gegevens 2016			
Aanvang en einde functievervulling in 2016	[dd/mm] – [dd/mm]	[dd/mm] – [dd/mm]	[dd/mm] – [dd/mm]
Deeltijdfactor 2016 in fte	[0 - 1,0]	[0 - 1,0]	[0 - 1,0]
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	[BEDRAG]	[BEDRAG]	[BEDRAG]
Beloningen betaalbaar op termijn	[BEDRAG]	[BEDRAG]	[BEDRAG]
Totale bezoldiging 2016	[SOM]	[SOM]	[SOM]

[opnemen indien van toepassing:]

Voor elke hierboven vermelde onverschuldigde betaling is een vordering ingesteld die is inbegrepen in de post 'Overige vorderingen'.

1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12

bedragen x € 1	[NAAM 1]		[NAAM 2]	
Functiegegevens	[FUNCTIE]		[FUNCTIE]	
Kalenderjaar	2017	2016	2017	2016
Periode functievervulling in het kalenderjaar (aanvang – einde)	[dd/mm] – [dd/mm]	[dd/mm] – [dd/mm]	[dd/mm] – [dd/mm]	[dd/mm] – [dd/mm]
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar	[AANTAL MAANDEN]	[AANTAL MAANDEN]	[AANTAL MAANDEN]	[AANTAL MAANDEN]
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum				
Maximum uurtarief in het kalenderjaar	€ 176	€ 175	€ 176	€ 175
Maxima op basis van de normbedragen per maand	[BEDRAG1]	[BEDRAG2]	[BEDRAG1]	[BEDRAG2]
Individueel toepasselijke maximum gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	[BEDRAG1 + BEDRAG2] óf [aantal gewerkte uren x maximum uurtarief, als dit is overschreden]		[BEDRAG1 + BEDRAG2] óf [aantal gewerkte uren x maximum uurtarief, als dit is overschreden]	
Bezoldiging				
Werkelijk uurtarief lager dan het (gemiddeld) maximum uurtarief?	[Ja] / [Nee, € ...]		[Ja] / [Nee, € ...]	
Bezoldiging in de betreffende periode	[BEDRAG]	[BEDRAG]	[BEDRAG]	[BEDRAG]
Totale bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	[SOM van de bovenstaande cellen]		[SOM van de bovenstaande cellen]	
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t. / [BEDRAG]		N.v.t. / [BEDRAG]	
Totale bezoldiging, exclusief BTW	[INVULLEN]		[INVULLEN]	
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t. / [INVULLEN]		N.v.t. / [INVULLEN]	

[OPNEMEN INDIEN VAN TOEPASSING:]

Voor elke hierboven vermelde onverschuldigde betaling is een vordering ingesteld die is inbegrepen in de post 'Overige vorderingen'.

2. Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking

Alle aan topfunctionarissen gedane ontslaguitkeringen moeten worden vermeld, met uitzondering van uitkeringen die rechtstreeks, dwingend en eenduidig voortvloeien uit een wettelijk voorschrift, een collectieve arbeidsovereenkomst of een andere collectieve regeling.

Ontslaguitkeringen aan niet-topfunctionarissen hoeven met ingang van kalenderjaar 2017 niet langer te worden vermeld, op grond van de gewijzigde openbaarmakingsverplichtingen.

bedragen x € 1	[NAAM 1]	[NAAM 2]	[NAAM ...]
Functiegegevens			
Functie(s) gedurende dienstverband	[FUNCTIE(S)]	[FUNCTIE(S)]	[FUNCTIE(S)]
Deeltijdfactor in fte	[0 - 1,0]	[0 - 1,0]	[0 - 1,0]
Jaar waarin dienstverband is beëindigd	[KALENDERJAAR]	[KALENDERJAAR]	[KALENDERJAAR]
Ontslaguitkering			
Overeengekomen uitkeringen wegens beëindiging dienstverband	[INVULLEN]	[INVULLEN]	[INVULLEN]
Individueel toepasselijk maximum	[INVULLEN]	[INVULLEN]	[INVULLEN]
-/- Onverschuldigd deel	N.v.t. / [BEDRAG]	N.v.t. / [BEDRAG]	N.v.t. / [BEDRAG]
Totaal uitkeringen wegens beëindiging dienstverband	[SOM]	[SOM]	[SOM]
Waarvan betaald in 2017	[INVULLEN]	[INVULLEN]	[INVULLEN]
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t. / [INVULLEN]	N.v.t. / [INVULLEN]	N.v.t. / [INVULLEN]

[OPNEMEN INDIEN VAN TOEPASSING:]

Voor zover het onverschuldigde deel van elke hierboven vermelde uitkering reeds tot betaling is gekomen, is een vordering ingesteld die is inbegrepen in de post 'Overige vorderingen'.

3. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Indien er overige functionarissen zijn met een dienstbetrekking die in 2017 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen, dan moet de in tabel 3a opgenomen informatie worden vermeld.

Er wordt hier gesproken over 'drempelbedrag' in plaats van bezoldigingsmaximum, omdat de bezoldiging van niet-topfunctionarissen niet genormeerd is maar slechts openbaar moet worden gemaakt als die hoger is dan het individueel toepasselijk drempelbedrag.

3a. Bezoldiging niet-topfunctionarissen

bedragen x € 1	[FUNCTIE]	[FUNCTIE]	[FUNCTIE]
Functiegegevens			
Aanvang en einde functievervulling in 2017	[dd/mm] – [dd/mm]	[dd/mm] – [dd/mm]	[dd/mm] – [dd/mm]
Omvang dienstverband (in fte)	[0 - 1,0]	[0 - 1,0]	[0 - 1,0]
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	[INVULLEN]	[INVULLEN]	[INVULLEN]
Beloningen betaalbaar op termijn	[INVULLEN]	[INVULLEN]	[INVULLEN]
Totaal bezoldiging	[SOM]	[SOM]	[SOM]
Individueel toepasselijk drempelbedrag bezoldiging			
	[INVULLEN]	[INVULLEN]	[INVULLEN]
Verplichte motivering	[INVULLEN]	[INVULLEN]	[INVULLEN]
Gegevens 2016			
Functie(s) in 2016	[FUNCTIE]	[FUNCTIE]	[FUNCTIE]
Aanvang en einde functievervulling in 2016	[dd/mm] – [dd/mm]	[dd/mm] – [dd/mm]	[dd/mm] – [dd/mm]
Omvang dienstverband 2016 (in fte)	[0 - 1,0]	[0 - 1,0]	[0 - 1,0]
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	[INVULLEN]	[INVULLEN]	[INVULLEN]
Beloningen betaalbaar op termijn	[INVULLEN]	[INVULLEN]	[INVULLEN]
Totaal bezoldiging 2016	[SOM]	[SOM]	[SOM]

2.3.4 Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid

Omschrijving programma	Raming begrotingsjaar ná wijziging			Realisatie begrotingsjaar			Begrotingsafwijking		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Programma 1
Programma 2
Enzovoorts....
<i>Subtotaal programma's</i>
<i>Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:</i>									
Lokale heffingen
Algemene uitkeringen
Dividend
Saldo
Financieringsfunctie
Overige algemene dekkingsmiddelen
<i>Subtotaal algemene dekkingsmiddelen</i>
Kosten overhead
Heffing vennootschapsbelasting
Totaal saldo van baten en lasten
Toevoeging/onttrekking aan reserves:
Programma 1
Programma 2
Enzovoorts....
Subtotaal mutaties reserves
Gerealiseerde resultaat

Analyse afwijkingen investeringskredieten

TABEL investeringskredieten

Analyse begrotingsafwijkingen en afwijkingen investeringskredieten

Hiervoor is ook reeds per programma, voor de algemene dekkingsmiddelen en investeringskredieten ingegaan op de verschillen tussen de realisatie en de begrotingscijfers voor en na wijziging. Bij deze overzichten worden aanvullend nog de volgende toelichtingen gegeven:

.....

Analyse begrotingsrechtmatigheid

In de toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening moet een analyse van de afwijkingen tussen de begroting na wijziging en het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening worden gemaakt (artikel 28, onderdeel a BBV). Deze verplichte analyse is ook prima geschikt om een analyse inzake de begrotingsrechtmatigheid te vervaardigen. De Kadernota Rechtmatigheid 2017 en het door de raad vastgestelde controleprotocol dienen hierbij als handvat. Hieronder wordt per begrotingsafwijking en per afwijking van het investeringskrediet geconcludeerd of de afwijking wel of niet meetelt voor het oordeel van de accountant:

Begrotingsafwijking	Conclusie: onrechtmatig maar telt niet mee voor het oordeel	Conclusie: onrechtmatig en telt mee voor het oordeel	Motivering van de conclusie
1		€	
2		€	
3	€		
4	€		
5	€	€	
6	€		
7	€		
8	€		

Afwijking investeringskrediet	Conclusie: onrechtmatig maar telt niet mee voor het oordeel	Conclusie: onrechtmatig en telt mee voor het oordeel	Motivering van de conclusie
1		€	
2		€	
3	€		
4	€		
5	€	€	
6	€		
7	€		
8	€		

2.4 SiSa-bijlage bij de jaarrekening

Jaarlijks dient middels een bijlage bij de jaarrekening verantwoording te worden afgelegd over de besteding van een aantal specifieke uitkeringen aan de verstrekkers van deze uitkeringen. In deze bijlage zijn hiertoe een aantal kengetallen c.q. bedragen opgenomen. De exact in te vullen gegevens per regeling worden door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties via haar website beschikbaar gesteld.

2.5 Bijlage Taakvelden

Op grond van artikel 66 dient de gemeente in de jaarrekening een verplichte bijlage taakvelden op te nemen.

De realisatie van het totaaloverzicht van de baten en lasten per taakveld is integraal en omvat dezelfde totaalbedragen als de begroting onderscheidenlijk de jaarstukken. Voor het overzicht met de gerealiseerde baten en lasten worden hetzelfde verdelingsprincipe en dezelfde indeling gebruikt als voor het overzicht met de ramingen. Onderstaand voorbeeld kunt u gebruiken voor het opstellen van het overzicht taakvelden.

Overigens schrijft het BBV niet expliciet voor dat de in de bijlage de begrotingscijfers dienen te worden opgenomen, deze zijn derhalve optioneel. Wij raden u aan om, conform de indeling van de programmarekening, ten behoeve van het inzicht van de gemeenteraad de begrotingscijfers wel op te nemen.

Taakvelden gemeenten	Begroting			Begroting na wijziging			Realisatie			Verschil Begroting na wijziging met Realisatie		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0. Bestuur en ondersteuning												
0.1 Bestuur												
0.2 Burgerzaken												
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden			
0.4 Overhead												
0.5 Treasury												
0.61 OZB woningen												
0.62 OZB niet-woningen												
0.63 Parkeerbelasting												
0.64 Belastingen overig												
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds			
0.8 Overige baten en lasten												
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)												
0.10 Mutaties reserves			
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten												
1. Veiligheid												
1.1 Crisisbeheersing en brandweer												
1.2 Openbare orde en veiligheid												

Taakvelden gemeenten	Begroting			Begroting na wijziging			Realisatie			Verschil Begroting na wijziging met Realisatie		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
2. Verkeer, vervoer en waterstaat			
2.1 Verkeer en vervoer												
2.2 Parkeren												
2.3 Recreatieve havens												
2.4 Economische havens en waterwegen												
2.5 Openbaar vervoer												
3. Economie												
3.1 Economische ontwikkeling												
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur												
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen												
3.4 Economische promotie												
4. Onderwijs												
4.1 Openbaar basisonderwijs												
4.2 Onderwijshuisvesting												
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken												
5. Sport, cultuur en recreatie												
5.1 Sportbeleid en activering												
5.2 Sportaccommodaties												
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie												
5.4 Musea												
5.5 Cultureel erfgoed												
5.6 Media												
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie												
6. Sociaal domein												

Taakvelden gemeenten	Begroting			Begroting na wijziging			Realisatie			Verschil Begroting na wijziging met Realisatie		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie												
6.2 Wijkteams												
6.3 Inkomensregelingen												
6.4 Begeleide participatie												
6.5 Arbeidsparticipatie												
6.6 Maatwerkvoorzieningen (Wmo)												
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+												
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-												
6.81 Geëscaleerde zorg 18+												
6.82 Geëscaleerde zorg 18-												
7. Volksgezondheid en milieu												
7.1 Volksgezondheid												
7.2 Riolering												
7.3 Afval												
7.4 Milieubeheer												
7.5 Begraafplaatsen en crematoria												
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing												
8.1 Ruimtelijke Ordening												
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)												
8.3 Wonen en bouwen												

Toelichting op het verdelingsprincipe waarmee de taakvelden over de programma's zijn verdeeld:.....